

פתיחה לפרק "שואל"

וְהַצְרִים יָשְׁבוּ בָּהּ מִבֵּיָאִים דָּאֵנִי וְכָל־מִכְרַךְ וּמִכְרִים בְּשַׁבַּת לְבְנֵי יְהוּדָה
 וּבִירוּשָׁלַם. וְאָרִיבָה אֶת חֲרֵי יְהוּדָה וְאִמְרָה לָהֶם מִה־הַדְּבָר הָרַע הַזֶּה
 אֲשֶׁר אַתֶּם עֹשִׂים וּמְחַלְלִים אֶת־יוֹם הַשַּׁבָּת׃

(נחמיה יג, טז–יז)

צד דומה של משא ומתן בצורה זו או אחרת כגון קבלת הלוואה ומתן הלוואה, עיסוק בתכניות שונות, הזמנת פועלים לעבודה, ועוד פעולות וקיום יחסים מסחריים דומים. עם זאת, כיוון שעיקר האיסור הוא מדברי חכמים ישנם דברים שניתן להתירם, כגון אלה שיש בהם משום מצוה, או כאלה שאין לחשוש בהם לחילול כבודה של השבת.

בין הדברים שכמה מחומרות השבת נדחות מפניהם מונים גם את כבוד המת, אולם יש מקום לברר מה הם אותם הדברים שמותר לעשותם בשבת משום כבוד המת (אף על פי שהמת עצמו מוקצה חמור בשבת) ובאלו דברים לא התירו חכמים גם לצורך כבוד המת, אף שיש בו כבוד הבריות, החיים והמתים.

אחד מסייגי התורה הקדומים ביותר הידועים לנו הוא האיסור על כל מסחר בשבת. את טעמה ומקורה של גזירה זו מבארים כרגיל בחשש שמא יבוא העוסק לידי כתיבה, שכן משא ומתן מביא – לצורך רישום ואישור פעולות משפטיות – לידי כתיבה. אולם המסחר ביום השבת, אף אם הוא כשלעצמו לא נאסר מן התורה, אבל עשוי הוא להיות גורם לכמה וכמה גופי עבירה האסורים מן התורה, כגון הוצאה, טלטול, תיקון כלים ועוד. בפרק זה העיסוק העיקרי איננו בבידור של גזירה זו, שכן היא עצמה ידועה ומקובלת על הכל. אולם יש עוד מקום לברר את גדרה, לאמור: מה הם הדברים הכלולים בתוך גזירה זו? שהרי האיסור הוא לא רק על מקח־וממכר ישיר ומפורש, אלא אף על דברים שיש בהם